

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΛΙΟΤΣΟΣ

ΤΑ ΞΥΛΙΝΑ ΣΠΑΘΙΑ

ΚΑΛΙΟΤΣΟΣ

60.000 αντίτυπα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΑ

Τα ξύλινα σπαθιά

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΛΙΟΤΣΟΣ

Τα ξύλινα σπαθιά

ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΟΛΕΜΟΥ
ΚΛΙΜΑΞ 1:100

ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΑ

ΕΚΛΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη λογοτεχνία για παιδιά και για νέους
Συλλογή Περιστερία – 39

Παντελής Καλιότσος. *Τα ξύλινα σπαθιά*

Εικονογράφηση: Παντελής Καλιότσος

Επιμέλεια, διορθώσεις: Νικόλας Αλκίνοος Νταουλτζής Ταμπακάκης

Σελιδοποίηση: Αλέξιος Δ. Μάστορης

Copyright © Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη), Αλέξιος Αλιφέρης,
Νικήτας Αλιφέρης και Σταύρος Αλιφέρης (κληρονόμοι Παντελή
Καλιότσου), 1994, 2019, 2025

Η εικόνα του εξωφύλλου παραχωρήθηκε από τον αρχικό δικαιούχο
στη Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη), 2025

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις «Κέδρος», Αθήνα, 1972
(2η έκδ. 1972, 27η έκδ. 1992)

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη (φωτοτυπική ανατύπωση
του εσωτερικού της 27ης έκδοσης του «Κέδρου» με διορθώσεις),
Αθήνα, Μάιος 1994

Ακολούθησαν οι ανατυπώσεις Οκτωβρίου 1994, Μαΐου 1995,
Μαρτίου 1996, Δεκεμβρίου 1996, Νοεμβρίου 1997, Αυγούστου 1998,
Μαΐου 1999, Ιανουαρίου 2000, Ιουλίου 2000, Μαρτίου 2001,
Δεκεμβρίου 2002, Νοεμβρίου 2003, Δεκεμβρίου 2004, Οκτωβρίου 2005,
Μαΐου 2006, Οκτωβρίου 2007, Σεπτεμβρίου 2008, Δεκεμβρίου 2009,
Φεβρουαρίου 2012, Οκτωβρίου 2013, Ιουνίου 2015, Οκτωβρίου 2016,
Απριλίου 2018, Αυγούστου 2020, Σεπτεμβρίου 2022, Οκτωβρίου 2023
Πρώτη παρούσα αναμορφωμένη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη,
Αθήνα, Φεβρουάριος 2025

ΚΕΤ Ζ545 ΚΕΠ 53/25 ISBN 978-618-07-0922-3

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΛΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665 — ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΥΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ — ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),
570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 — ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Κεφάλαιο Πρώτο: Η βιτρινα του μπαρμπα-Γάντζου . . .</i>	11
<i>Κεφάλαιο Άλλο: Ο Αρχηγός . . . . .</i>	33
<i>Κεφάλαιο Άλλο: Τυροβόλα και πυροβόλα εν δράσει . .</i>	49
<i>Κεφάλαιο Άλλο: Εξοπλισμοί και πορεία ειρήνης . . . . .</i>	88
<i>Κεφάλαιο Άλλο: Η μάχη της Ζαχαρούς . . . . .</i>	104
<i>Κεφάλαιο Άλλο: Το παγκόσμιο συνέδριο παιχνιδοποιών (Π.Σ.Π.) . . . . .</i>	115
<i>Κεφάλαιο Άλλο: Ο πετροπόλεμος. Επιχείρηση «η δεσποινίς Ελένη» και το ναρκοπέδιο . . . . .</i>	132
<i>Κεφάλαιο Άλλο: Ο Άμαχος πληθυσμός . . . . .</i>	169
<i>Κεφάλαιο άλλο αρκετά μεγάλο: Διαπραγματεύσεις για την ειρήνη και πολεμικές επανορθώσεις . . . . .</i>	190
<i>Κεφάλαιο Άλλο: Μια ιστορική απόφαση . . . . .</i>	205

<i>Κεφάλαιο Άλλο: Η ψώρα του Ψείροδις</i>	223
<i>Τελευταίο Κεφάλαιο: Για να κάνουμε ΕΙΡΗΝΗ</i> <i>μάς χρειάζεται ένα Ε ένα Ι ένα Ρ ένα Η ένα Ν</i> <i>κι άλλο ένα Η</i>	240
<i>Γλωσσάρι</i>	249

*Δυο λόγια στους συνεργάτες μου Νικήτα Αλιφέρη,
Μηνά και Γιώργο Τίγκιλη, Έφη και Φρόσω Γανιάρη
και σ' όλα τ' άλλα παιδιά.*

Μας λένε, φίλοι μου, ότι τους μεγάλους πρέπει να τους ακούμε γιατί είναι λέει πολλά χρόνια εδώ στη ζωή κι έχουνε πείρα. Δεν έχω αντίρρηση. Λόγου χάρη, αυτοί ξέρουνε τώρα πώς γίνεται το χιόνι γιατί το έχουνε δει πάνω από 50 φορές. Εσείς πόσες φορές έχετε δει χιόνια ή χελιδόνια; Ίσως 10. Ίσως 12. Ίσως και 15. Αυτοί όμως καμιά φορά ξεπερνάνε και τις 100!

Μάλιστα, οι μεγάλοι έχουνε πείρα.

Έχω όμως να παρατηρήσω κάτι γι' αυτούς: Η καταγωγή του ανθρώπου είναι απ' τον ουρανό, δεν είναι; Όταν λοιπόν περάσει πολύς καιρός από τη μέρα που γεννήθηκε, τότε υπάρχει φόβος να ξεχάσει την καταγωγή του. Δυστυχώς δεν έχει γερό θυμητικό ο άνθρωπος. Τι να την κάνει μόνο την πείρα; Κι εξόν απ' τη λήθη, αρχίζουν κι οι βλάβες της μηχανής με τα γερατεία, με τις αρρώστιες και με την κούραση της ψυχής, που δεν παίρνει απάντηση στα μεγάλα ρωτήματα. Έτσι λοιπόν ο άνθρωπος δε βλέπει την ομορφιά που έχουν τα χιονισμένα Χριστούγεννα

και βαριέται και τα χελιδόνια. Αυτό συμβαίνει συχνά. Και γι' αυτό πολλές φορές οι μεγάλοι γίνονται κακοί.

Εσείς όμως, φίλοι μου, δεν έχετε πολύ καιρό που ήρθατε από Κει Πέρα και η ανάμνηση τ' ουρανού και η νοσταλγία, μπορώ να πω, φαίνεται καθαρά στην ψυχή σας. Και γι' αυτό, βλέποντας τα μάτια σας, ο Χριστός είπε να κρατάμε αυτή τη θύμηση όλη μας τη ζωή, μ' άλλα λόγια να μοιάζουμε στα παιδιά.

Αυτό το βλέπετε σε τούτη τη χριστουγεννιάτικη ιστορία που λέγεται «ΕΥΛΙΝΑ ΣΠΑΘΙΑ». Και σας ευχαριστώ που με βοηθήσατε.

Π. Κ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η βιτρίνα του μπάρμπα-Γάντζου

Μια φορά, σ' έναν καιρό όχι πολύ μακρινό, ήταν μια μικρή πόλη που λεγότανε Μανωλίτσα. Ολόγυρά της είχε βουνά, λιβάδια, δάση, ποτάμια, γι' αυτό οι περισσότεροι κάτοικοι έκαναν τις ανάλογες δουλειές: κτηνοτρόφοι, γεωργοί, ξυλοκόποι και ψαράδες. Υπήρχαν φυσικά μέσα στην πόλη κι από τ' άλλα επαγγέλματα, αφού όλοι χρειάζονται σε μια κοινωνία: γιατροί και δικηγόροι και δημόσιοι υπάλληλοι και λίγοι αξιωματικοί.

Τον πρώτο πρώτο καιρό η Μανωλίτσα ήταν πολύ μακριά απ' τον άλλον κόσμο, γιατί τότε δεν υπήρχαν ούτε δρόμοι ούτε σιδηρόδρομοι. Η ζωή λοιπόν κυλούσε ήρεμα και καλά. Ούτε γκρίνια ούτε καβγάδες. Οι άνθρωποι συναντιόνταν στον δρόμο και λέγανε:

—Καλημέρα, τι κάνει τ' αμπέλι;

Ή:

—Καλημέρα, λες να 'χουμε καμιά βροχή σήμερα;

Κάποια μέρα όμως ανοίχτηκε ένας δρόμος που ερχόταν κατευθείαν απ' την Αθήνα· κι όπως ξέρεις, στην πρωτεύουσα υπάρχουν άλλοι δρόμοι που πάνε στην Ευρώπη κι

αποκεί άλλοι δρόμοι και πάει λέοντας, ώσπου ο κόσμος γίνεται σχεδόν σαν μια γειτονιά που όλα πάνε κι έρχονται γρήγορα: και τα προϊόντα και οι ειδήσεις και η μόδα.

Έτσι και στη Μανωλίτσα κάτι άρχισε ν' αλλάζει. Οι άνθρωποι που συναντιόνταν στον δρόμο δε μιλούσανε όπως παλιά: «Καλημέρα, τι κάνει τ' αμπέλι...» ή «Λες να 'χουμε καμιά βροχή σήμερα», παρά λέγανε:

—Καλημέρα, πώς τα βλέπεις τα πολιτικά;

Ή:

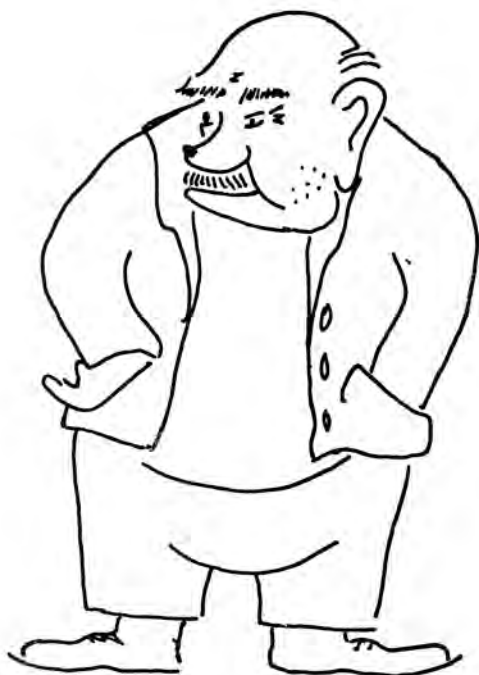
—Καλημέρα, λες να 'χουμε κάναν πόλεμο σήμερα;

Τότε μόλις είχε τελειώσει ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, κι όπως γίνεται πάντα μόλις τελειώνει ένας πόλεμος, όλοι είχαν καθίσει γύρω γύρω γεμάτοι επιδέσμους για να μετρήσουνε τα σπασμένα και να βρουνε την αιτία του κακού. Και ψάχνοντας για την αιτία, ήρθανε πάλι στα λόγια: βρισίδι και παρεξήγηση, ώσπου άρχισε να φαίνεται στον ορίζοντα ένας Γ' Παγκόσμιος, που θα ήταν λέει ακόμη πιο φοβερός απ' τους άλλους. Για να μην τα πολυλογούμε, ο πόλεμος ήταν πάλι της μόδας. Μιλούσαν στη Ρωσία και στην Αμερική για ατομικές μπόμπες; Το ίδιο και στην Αθήνα και στη Μανωλίτσα. Οι άνθρωποι δεν είχαν πια ενδιαφέρον ούτε για τ' αμπέλια τους ούτε για τον αυριανό καιρό. Μόνο για τον αυριανό πόλεμο μιλούσαν.

Ποιοι άνθρωποι όμως έχουν συμφέρον να γίνει ένας πόλεμος; Μήπως οι φαντάροι; Δεν το πιστεύω. Μήπως οι φαρμακοποιοί; Ούτε αυτό το πιστεύω. Μήπως οι στρατιωτικοί; Χμ... Μήπως οι πολιτικοί; Χμ... χμ... Μήπως οι έμποροι όπλων; Χμ! χμ! χμ!...

Να! Αποδώ αρχίζει η ιστορία τούτη, αγαπητοί μου, που 'χει μέσα τον κύριο Γουργούρη και τον μπαρμπα-Γάντζο, τον έμπορο.

Μύτη χοντρή σαν χειροβομβίδα με μια κρεατοελιά. Παραδίπλα, δεξιά ζερβά, ανοιχτοί δυο μικροί φεγγίτες, αλεπουδίσια μάτια. Από κάτω χοντρό μουστάκι και παρακάτω ένα σώμα κοντό και στρογγυλό σαν ρόδα. Αυτός ήταν ο μπαρμπα-Γάντζος, ο έμπορος. Το μυαλό του ήταν

Αυτός ήταν ο μπαρμπα-Γάντζος, ο έμπορος.

πονηρό κι επιτήδειο. Ό,τι έβλεπε γύρω του, το λογάρι-
ζε σαν μεταπράτης* κι είχε φαγούρα στη φούχτα του.
Έβλεπε, λόγου χάρη, τη βροχή να πέφτει κι έλεγε:

—Βρε, για κοίτα νερό που πάει χαμένο!

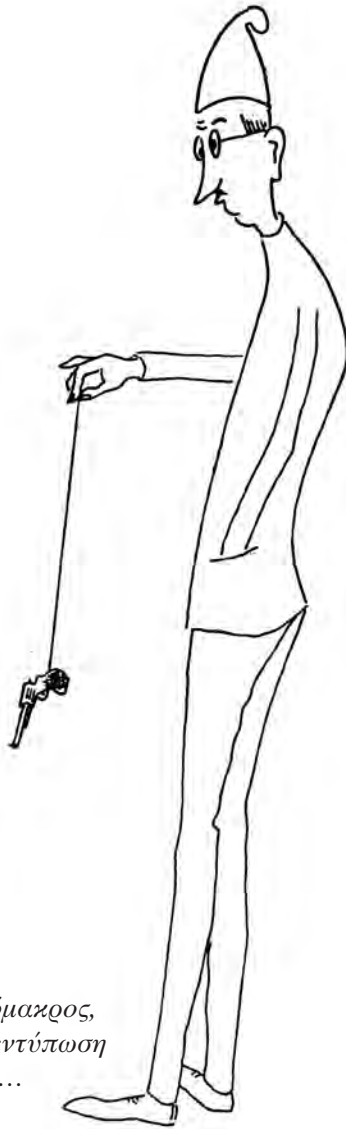
Και σκεφτότανε με τι τρόπο να δγάλει λεφτά απ' τη
βροχή.

Μια μέρα σκέφτηκε: «Η Μανωλίτσα έχει πιο πολλά
παιδιά από μεγάλους. Με ποιο τρόπο θα δγάλω παράδες
απ' τα παιδιά;». Κι αμέσως άνοιξε ένα κατάστημα με την
επιγραφή: ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΙΔΗ – ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ. Κι όπως κατα-
λαβαίνεις, αφού τότε ήταν της μόδας ο πόλεμος, όχι μό-
νο η Μανωλίτσα, αλλά κι όλος ο κόσμος είχε γεμίσει από
πολεμικά παιχνίδια. Έτσι και το κατάστημα του μπαρ-
μπα-Γάντζου με τον καιρό είχε καταντήσει οπλοστάσιο.

Ζούσε τότε στη Μανωλίτσα κι ένας καλός άνθρωπος,
που τα παιδιά τον είχαν δγάλει κύριο Γουργούρη και
ήταν φαρμακοποιός. Ήτανε τόσο στενόμακρος, που σου
΄δινε την εντύπωση τριώροφου, «ο τριώροφος άνθρω-
πος». Δε γελούσε συχνά, ήταν όμως χρώμα ροζ κι είχε
καλή καρδιά. Του ΄δινε μεγάλη απορία η κακία του κό-
σμου, γι' αυτό και τα μάτια του ήταν πάντα γεμάτα έκ-
πληξη. Πολύ ψηλά, στην κορφή, φορούσε σκούφο μυτε-
ρό με μια φούντα. Έχεις δει μια μικρή στέγη κόκκινη από
κεραμίδια; Έτσι ήταν απάνω κει. Πιο χαμηλά, η μακρό-
στενη μύτη του με τα γυαλιά έμοιαζε σαν καμπαναριό.

Οι λέξεις με αστερίσκο* ερμηνεύονται στο γλωσσάρι, στο τέλος του δι-
βλίου.

*Ήτανε τόσο στενόμακρος,
που σου 'δινε την εντύπωση
τριώροφου...*

Ο κύριος Γουργούρης λοιπόν ζούσε μόνος του κι αγαπούσε την ησυχία και την ειρήνη. Όταν έβλεπε καβγάδες, αρρώσταινε. Γι' αυτό τον λόγο, αντί ν' ανοίξει το φαρμακείο του στην κεντρική πλατεία, που ήταν κι όλα τ' άλλα μαγαζιά, αυτός διάλεξε άλλο μέρος, λίγους δρόμους παρακεί σε μια ήσυχη γειτονιά, προς το τέλος, που λιγοστεύουν τα σπίτια κι αρχίζει η εξοχή με χωράφια και δάση. Κι έτσι περνούσε ήσυχα τον καιρό του, έπινε το καφεδάκι του και liaζότανε.

Αυτό όμως δεν κράτησε πολύ. Κάποια μέρα η ταμπέλα ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΙΔΗ – ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ κρεμάστηκε ακριβώς δίπλα στο φαρμακείο του. Εδώ σκέφτηκε ν' ανοίξει το μαγαζί του ο μπαρμπα-Γάντζος, κι είχε τον λόγο του: το σχολείο βλέπεις ήταν λίγο παραπάνω, έπρεπε λοιπόν να 'ναι κοντά στην πελατεία του.

Απ' τη μέρα αυτή όμως ο κύριος Γουργούρης έχασε την ησυχία του. Πρώτα πρώτα δεν τα πήγαινε καθόλου καλά με τον γείτονα. Οι δυο τους ήταν εντελώς διαφορετικοί τύποι –όχι μόνο στην εμφάνιση, που ο ένας έμοιαζε σαν Ι κι ο άλλος σαν Ο (σύνολο 10)– αλλά και στον χαρακτήρα. Ο μπαρμπα-Γάντζος πολυλογάς, φωνακλός, αεικίνητος. Με δυο λόγια, σ' όλα τα ζητήματα είχε άλλη γνώμη. Συχνά λογομαχούσαν.

Εξόν απ' αυτό, η γειτονιά άλλαξε όψη εξαιτίας της διτρίνας. Κάθε πρωί που τα παιδιά πήγαιναν σχολείο, και ιδίως το μεσημέρι που σχολούσαν, γινόταν εκεί μπροστά διαδήλωση. Ήταν βλέπεις παράδεισος από παιχνίδια, είχε μέσα ό,τι βλέπει κανείς σ' έναν τόπο με γη και θάλασσα.

Απ' αυτή τη διτρίνα –μικρογραφία της ζωής– αρχίζει η ιστορία, γι' αυτό καλά θα κάνω να την περιγράψω.

Πρώτ' απ' όλα είναι βέβαια ο ουρανός. Βρισκόμαστε ακόμη στην εποχή της ειρήνης. Όλοι μας έχουμε δει ουρανό. Ο ουρανός είναι ένα πράγμα μπλε θαθύ που τη νύχτα γεμίζει σπασμένα καθρεφτάκια και την ημέρα κρέμονται πουλιά κι αεροπλάνα. Ύστερα είναι η γη με τα ωραία της και πάνω της οι άνθρωποι οι μικροί, οι μεγάλοι, οι καλοί, οι κακοί. Ένα κουρδιστό τρενάκι περνάει. Οι καουμπόηδες έρχονται δω να βοσκήσουν τα βόδια τους και μπορεί από καιρό σε καιρό να πέφτει λίγο μπιστολίδι, αλλά δεν είναι τίποτα σπουδαίο, η ειρήνη βασιλεύει μες στη διτρίνα. Τόπια, κούκλες, εμπορικά πλοία στα λιμάνια, επιβατικά αεροπλάνα, φαντάρτοι που κάνουν παρελάσεις. Το τρένο κάνει ντούκου ντούκου, περνάει μια γέφυρα και μπαίνει στη μεγάλη πολιτεία. Τι φασαρία, τι κίνηση! Πολυκατοικίες, αυτοκίνητα, οι άνθρωποι σαν μυρμήγκια, δέντρα γεμάτα σκόνη, δρόμοι και τροχονόμοι. Στον σιδηροδρομικό σταθμό υψώνεται μια σημαία. Ο κλειδούχος αλλάζει γραμμές. «Προσοχή: Η επιβατική αμαξοστοιχία Αθηνών-Θεσσαλονίκης αναχωρεί εντός πέντε λεπτών». Ο σταθμάρχης, να τος! Πλησιάζει και μια βοηθητική ατμομηχανή με καρδουναποθήκη να τροφοδοτήσει με καύσιμα. Η τεράστια ατμομηχανή ξεφυσάει. Οι άνθρωποι με κάποιο φόβο κοιτάνε τα έμβολα που ξεπετάνε τον ατμό: Τσουφ, τσουφ, τσουφ... Την ίδια στιγμή κατεβαίνει μια χερούκλα, την αρπάζει, τη γυρίζει ανάποδα και την κουρδίζει. Καθώς

τα δάχτυλα του μπαρμπα-Γάντζου χώνονται ανάμεσα στις ρόδες, νομίζει κανείς πως είναι μια χελώνα που τη γαργαλάνε.

Ως το φθινόπωρο του ιστορικού εκείνου χρόνου, όλα πήγαιναν καλά για όλους, ιδίως για τη διτρίνα: τα παιδιά της Μανωλίτσας ήταν αμέτρητα. Ξαφνικά όμως κάτι έγινε.

Τα ξημερώματα της 17ης Οκτωβρίου χίλια εννιακόσια τόσα, ένα σμήνος υπερηχητικών αεροπλάνων νάλλον κατέφτασε απ' την Αθήνα μέσα σ' ένα κιβώτιο. Απέξω έγραφε: «Κύριον μπαρμπα-Γάντζον – Μανωλίτσαν – Π.Π.Π.». Προαισθήματα μαύρα κι ανησυχία κυριαρχούσαν εκείνη τη μέρα στο φαρμακείο, γιατί από μέρες τώρα κυκλοφορούσαν διάφορες διαδόσεις περί πολέμου. Η ανησυχία μεγάλωσε περισσότερο στις 7.40' το βράδυ: τα ρολά της διτρίνας κατέβηκαν είκοσι ολόκληρα λεπτά νωρίτερα! Τι συμβαίνει; Κάτι μαγειρεύει ο «απαίσιος έμπορος».

Πράγματι κάτι μαγείρευε. Αυτή την ώρα ο μπαρμπα-Γάντζος είχε «ολομελές συμβούλιο» με τον εαυτό του. Κατόπιν πήρε ένα τσουδάλι κι άρχισε να ρίχνει μέσα τα παλιά παιχνίδια της διτρίνας, ανάκατα σαν να 'τανε ραδίκια. Τις κούρσες, τις κούκλες, τα τόπια, τα καράδια, τ' αρκουδάκια, τα ψάρια, τα πουλιά, τ' άστρα. Κατόπι, σύμφωνα με τις επικρατέστερες εκδοχές, άρχισε την καταστροφή του περιβάλλοντος. Η περιοχή του σιδηροδρομικού σταθμού εξαφανίστηκε απ' το πρόσωπο της γης. Και τέλος, κατέβασε το τσουδάλι στο υπόγειο κι

ανέδασε αποκεί μεγάλες κασόνες που έγγραφαν: «ΠΡΟΣΟΧΗ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ!».

—Πολύ συχνά τον άκουσα να λέει «Καιρός είναι ν' αρχίσω το εμπόριο του θανάτου», διηγιόταν την άλλη μέρα ο κύριος Γουργούρης.

Το πρωί δγήκε ένας ήλιος πολύ ωραίος πάνω στα λιβάδια με την πάχνη. Σιγά σιγά σηκώθηκε ψηλά, ξεπέρασε τα εμπόδια και άστραψε πάνω στη βιτρίνα δείχνοντας το πεδίο της μάχης.

Η βιτρίνα ήταν σε πολεμικό συναγερομό. Ολόκληρη η έκταση είχε πλημμυρίσει από στρατό. Τα σύνορα, ο ποταμός, κι απ' τις δυο του όχθες αντιμετώπες οι μεραρχίες: Στη μια μεριά οι Κόκκινοι, στην άλλη οι Πράσινοι. Η επίθεση δεν είχε αρχίσει ακόμη, οι δυο στρατιές όμως βάδιζαν σε παράταξη μάχης. Μπροστά πήγαιναν τ' άρματα μάχης. Βαρέα τανκς των δύο κιλών. Πιο πίσω το πεζικό. Οι φαντάροι φάλαγγα κατά τετράδες, με κόκκινα ή πράσινα κράνη, αναλόγως του κράτους που ανήκαν. Στην πρώτη γραμμή ο σημαιοφόρος, δίπλα του ο σαλπικτής κι ο τυμπανιστής. Ακολουθεί το πυροβολικό, με πυρηνικούς κώνους ή χωρίς κώνους (δεν ξέρω ακριδώς), ρουκετοδόλα και κλασικά κανόνια με μια τρομερή κάννη σαν φουγάρο. Εμπροσθοφυλακή, προκάλυψη. Στο κέντρο το τάγμα αιφνιδιασμού. Η ελαφρά ταξιαρχία του θανάτου. Το 3ο σύνταγμα ιππικού καλύπτει τα υψώματα 603 και 604. Οπισθοφυλακή. Εφεδρείες. Επιμελητεία στρατού κι οργάνωση κατοχής. Η στρατιω-

τική αστυνομία. Η 7η μηχανοκίνητη φάλαγγα. Ο λόχος ορεινών μεταφορών. Η 12η τεθωρακισμένη μεραρχία. Κομάντος. Η 1η αντιαρματική πυροβολαρχία...

Για να περιγράψω όλα τα σύγχρονα όπλα, δε φτάνει ούτε μια κάμαρα βιβλία: πύραυλοι, όλμοι, ατομικά υποδρύχια, μπαζούκας, ιπτάμενες βόμβες, νερομπίστολα...

Στον ουρανό κρεμάστηκαν βομβαρδιστικά τρικινητήρια και πυραυλοκίνητα καταδιωχτικά X15 και X16. Κι επειδή κάτω δεν υπήρχε θάλασσα, ανάμεσα στ' αεροπλάνα κρεμάστηκαν και καράβια, θωρηκτά και καταδρομικά και αντιτορπιλικά κι αεροπλανοφόρα. Ας μην τα πολυλογούμε.

Σήμερα θα κάνει ωραία μέρα. Ο δρόμος δεν έχει αρχίσει την καθημερινή του κίνηση. Το σχολείο αρχίζει στις εννιά.

Ο μπαρμπα-Γάντζος έκανε μια τελευταία επιθεώρηση στη διτρίνα και δγήκε στην πόρτα του. Φαινόταν ευχαριστημένος, η φάτσα του έλαμπε. Να ο πρώτος διαδάτης πηγαίνοντας στα χωράφια.

—Καλημέρα, μπαρμπα-Γάντζο.

—Καλημέρα. Καλή δουλειά.

Στις οχτώ ακριδώς κατέφτασε κι ο κύριος Γουργούρης, πάντα στην ώρα του. Είπε μια καλημέρα κι άρχισε ν' ανεβάζει το ρολό του φαρμακείου.

—Έμαθες κάνα νέο σήμερα; λέει ο μπαρμπα-Γάντζος.

—Σαν τι να μάθω;

—Να, σχετικώς με τον πόλεμο.

—Ποιον πόλεμο, άνθρωπέ μου; Δεν αφήνουμε τα πο-

λιτικά πρωί πρωί; Φτάνουν τα λόγια. Μαζί σου δεν μπορώ να συνεννοηθώ.

—Αποδώ και στο εξής δεν έχει νόημα να ξαναμαλώσουμε μεις οι δυο, έκανε ο μπαρμπα-Γάντζος.

—Μπα; Και γιατί;

—Τι μπορούμε να κάνουμε εμείς, όταν οι μεγάλοι θέλουν να γίνει πόλεμος;

—Σου επαναλαμβάνω, φώναξε θυμωμένος ο κύριος Γουργούρης, κανείς δεν επιθυμεί τον πόλεμο εκτός από σένα.

—Χα, χα!... Τι στοίχημα δάζεις, κύριε Γουργούρη, ότι εντός της εβδομάδος θα πέσει η πρώτη ατομική μορπίλα;

—Ό,τι θέλεις! Κι εξάλλου σου έχω πει εκατό χιλιάδες φορές να μη με λες κύριο Γουργούρη.

—Καλά ντε, μη θυμώνεις. Τα παιδιά σε δγάλανε κύριο Γουργούρη, εγώ σ' έβγαλα;

Ο άλλος τού 'ριξε μια στραβή ματιά και μπήκε στο φαρμακείο μουρμουρίζοντας. Ο μπαρμπα-Γάντζος ήρθε και στάθηκε στην πόρτα και συνέχισε να του δίνει στα νεύρα.

—Ο πόλεμος, αγαπητέ μου, είναι κάτι το οποίον έρχεται χωρίς να το καταλάβεις. Ανάδει από χαστούκι σε χαστούκι. Θεσ ένα παράδειγμα; Πάνε στο συμβούλιο Ηνωμένων Εθνών η Αμερική με τη Ρωσία, έτσι; Πολύ ωραία. Μια μέρα όμως περνάει ένα αεροπλάνο και κατά λάθος τού ξεφεύγει μια κουτσουλιά.

Η θυμωμένη φωνή του φαρμακοποιού ακούστηκε απ' το δάθος:

—Τι κουτσουλίες κι ανοησίες είν' αυτές; Σαν τα παιχνίδια σου νομίζεις πως είναι τ' αεροπλάνα κι οι μπόμπες;

Ο μπαρμπα-Γάντζος γέλασε.

—Έλα να σου δείξω κάτι, του είπε.

Τον τράδηξε απ' το μανίκι και τον έφερε μπροστά στη διτρίνα. Ο κύριος Γουργούρης είδε κάτι που τον έκανε να τυναχτεί σαν θαυμαστικό:

—!

Το μπόι του μάκρυνε ακόμη περισσότερο και, καθώς ο μπαρμπα-Γάντζος στεκόταν εκεί χαμηλά ολοστρόγγυλος, ο κύριος Γουργούρης έμοιαζε σαν ποδοσφαιριστής που βγαίνει φωτογραφία με την μπάλα στα πόδια του. Κι η μπάλα έσκασε στα γέλια:

—Χα, χα, χα!... χα, χα!... Να πώς γίνονται τα λάθη, αγαπητέ μου.

—Λάθος είν' αυτό; είπε ο κύριος Γουργούρης τρέμοντας από θυμό. Ή εξεπίτηδες; Θέλεις να μάθεις και τα παιδιά ν' αγαπήσουν τον πόλεμο, πολεμοκάπηλε;*

—Χα, χα, χα!... χα, χα!...

Την ίδια στιγμή ακούστηκε η μακρόσυρτη φωνή που τους έκανε και τους δυο να σωπάσουν:

—Εφημερίδεεεε... Σοβαρά γεγονότα! Κίνδυνος πολέμου. Φαντάρος εφονεύθη στα σύνορα...

Κι οι δυο τους ασυναίσθητα κοίταξαν στη διτρίνα τις μολυβένιες στρατιές. Και δέβαια όμως ο εφημεριδοπώλης δεν εννοούσε αυτές, εννοούσε τον αληθινό πόλεμο με φωτιά και στρατιώτες από κρέας.

—Είδες που σ' το 'λεγα; είπε θριαμβευτικά ο μπαρμπα-Γάντζος.

Ο φαρμακοποιός αγόρασε μια εφημερίδα και δυθίστηκε στο διάβασμα πολύ ανήσυχος και στενοχωρημένος.

Τότε φάνηκε ο πρώτος πιτσιρίκος που πήγαινε για το σχολείο, ο Γεράσιμος, ο λεγόμενος Φούφης. Αυτός ήταν ένας αφηρημένος άνθρωπος που πήγαινε στη δευτέρα τάξη, αλλά η σάκα του ήταν μεγάλη σαν βαλίτσα. Όλοι γελούσαν όταν τον έβλεπαν να την κουβαλάει κάθε μέρα, λες και πήγαινε ταξίδι. Συχνά μάλιστα την άφηνε στη μέση του δρόμου για να κυνηγήσει μια πεταλούδα, και την ξέχναγε. Τον έλεγαν Φούφη γιατί ήταν πολύ ατσούμπαλος. Φορούσε μακριά παντελόνια φαρδιά και άβολα που κι όλο μπλεκότανε κι όλο κόντευε να πέσει. Άμα είδε λοιπόν την καινούρια βιτρίνα, στάθηκε κατάπληχτος κι έκανε:

—Ω ρε μάνα μου!

Και κόλλησε τη μούρη του στο τζάμι. Τέλος πάντων ύστερα μπήκε μέσα και ξαναβγήκε φέρονοντας μαζί του τον μπαρμπα-Γάντζο για να τότε ρωτήσει κάτι:

—Πόσο έχει αυτό εκεί το τανκς;

—Ποιο;

—Αυτό εκεί που πηγαίνει πρώτο.

—Εσύ όλο ρωτάς και δεν αγοράζεις τίποτα.

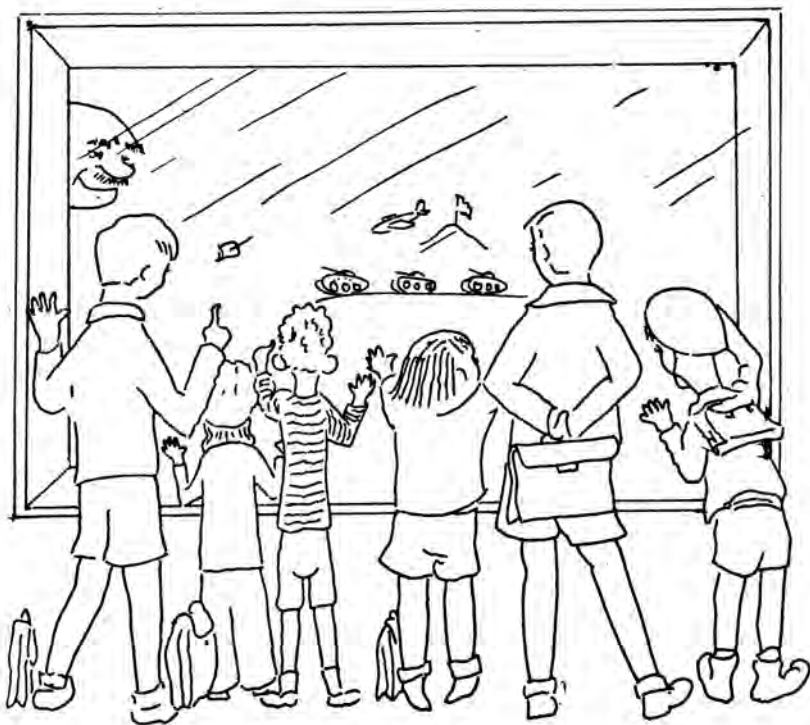
—Θ' αγοράσω. Όμως πόσο έχει;

—Πρέπει να σπάσεις τον κουμπαρά σου για να το πάρεις, του λέει ο μπαρμπα-Γάντζος. Κουμπαρά δεν έχεις;

—Έχω. Θ' αγοράσω όμως ναυτικό κοστούμι κι ένα τόμιγκαν.* Πόσο έχει το τανκς;

Την ίδια στιγμή η στροφή του δρόμου γέμισε φωνές. Ερχόταν ο Θανάσης ο Αρχηγός με κάμποσα παιδιά ολόγυρά του, που είχαν ανοίξει ζωηρή συζήτηση. Μόλις τους είδε ο Φούφης, γύρισε κι έτρεξε καταπάνω τους. Από μακριά κιόλας άρχισε να χειρονομεί ζωηρά και να τους λέει τα νέα δείχνοντας κατά δω.

Είδε όλες τις μύτες να κολλάνε στο τζάμι.

Ο μπαρμπα-Γάντζος τούς είδε όλους να παρατούν αμέσως τη συζήτηση και να τρέχουν. Μπήκε μέσα γρήγορα και παραφύλαξε πίσω απ' τη διτρίνα. Είδε όλες τις μύτες να κολλάνε στο τζάμι. Η γειτονιά γέμιζε δουητό:

—Ποπό!

—Πόλεμος!

—Τατατά... τα τα...

—Ορμάνε τα τανκς!

—Ορμάνε τ' αεροπλάνα!

—Ορμάνε τα πυροβολικά!

—Μπαμ μπουμ! Μπαμ μπουμ!

Με τη φασαρία ο φαρμακοποιός βγήκε στην πόρτα του. Τους είδε κι άκουσε τώρα καινούριες κραυγές:

—Εγώ είμαι με τους Κόκκινους!

—Εγώ είμαι με τους Πράσινους!

—Ζήτω οι Κόκκινοι!

—Ζήτω οι Πράσινοι!

Ο κύριος Γουργούρης κούνησε το κεφάλι του και μουρμούρισε:

—Ελεινέ, υπονομευτή* της ειρήνης... Τι φταίνε τα παιδιά; Ό,τι βλέπουνε κάνουνε...

«Ωραία, ωραία» έλεγε από μέσα του ο μπαρμπα-Γάντζος. «Όλα πάνε σύμφωνα με το σχέδιο. Τώρα θ' αρχίσει να πέφτει το παραδάκι».

Μερικοί διαδάτες στάθηκαν απορημένοι κι ήρθαν κι αυτοί να δουν.

Ωστόσο η ώρα περνούσε. Κόντευε εννιά... Κανείς ακό-

μα δεν είχε θυμηθεί το σχολείο. Όταν μια δυνατή φωνή ακούστηκε πάνω απ' τις άλλες:

—Ποπό! Αργήσαμε!...

Ήταν ο Βότσης το Λεωφορείο. Τον έλεγαν Λεωφορείο γιατί συνήθιζε πάντα να τρέχει και να κάνει τ' αυτοκίνητο. Τώρα λοιπόν βγήκε απ' το πλήθος με την όπισθεν, στρίβοντας τάχα όλο το τιμόνι με τα δυο του χέρια. Έκοψε αριστερά, άλλαξε ταχύτητα και πήρε δρόμο κορνάροντας:

—Πααααπουπίπου, παααααπουπίπουου...

Από πίσω τον ακολούθησαν όλα τα παιδιά.

Το μεσημέρι το κουδούνι χτύπησε λίγο πιο νωρίς απ' το συνηθισμένο. Ο κύριος Σπυρονιόνιος, ο δάσκαλος, ήταν έξω φρενών. Το πρωί είχε βάλει κάμποσες τιμωρίες, είχε μοιράσει αρκετά σκαμπίλια, αλλά δεν είχε ξεθυμώσει ακόμα. Τώρα λοιπόν περπατάει διασπαστικός για του μπαρμπα-Γάντζου και το κάθε δήμα του είναι σωστό πήδημα ακρίδας. Τα παιδιά που έρχονται γύρω του κάθε τόσο τρέχουν για να τον προφτάσουν. Προσπαθούν να κρατούν κάποια απόσταση γιατί φοβούνται το χέρι του που ανεβοκατεβαίνει. Το βλέμμα του αστράφτει και νομίζει κανείς πως, άμα πέσει πάνω σ' ένα δεμάτι σανό, το δεμάτι θ' αρπάξει φωτιά.

—Θα τον συγγυρίσω αυτό τον κύριο, μουρμουρίζει από καιρό σε καιρό. Πώς τον λέτε εσείς;

—Μπαρμπα-Γάντζο! φώναξαν όλα μαζί τα παιδιά.

—Μπαρμπα-Γάντζο... Θέλω να μου πεις, κύριε μπαρ-

μπα-Γάντζο, με ποιο δικαίωμα μου καθυστερείς τα παιδιά τις πρωινές ώρες. Σου έχω πει και σ' έχω παρακαλέσει επανειλημμένως να μην τους επιτρέπεις το χαζολόγημα της διτρίνας, ιδίως μάλιστα το πρωί. Εσύ τον χανά σου. Όχι μόνο δε μ' άκουσες, αλλά τώρα έβαλες και στρατό.

—Έβαλε πολύ στρατό, τόλμησε να πει ο Βότσης το Λεωφορείο.

—Σιωπή! κραύγασε ο κύριος Σπυρονιόνιος. Θα εξακριβώσω εγώ την κατάσταση. Έννοια σου, κύριε. Θα μου πεις δέβαια: «Έχω το δικαίωμα να δάλω ό,τι θέλω μες στη διτρίνα μου. Ούτε είμαι υποχρεωμένος εγώ, κύριε Σπυρονιόνιο, να κάνω το μαντρόσκυλο στα παιδιά σου!». Πώς; Τι είπες; Να κάνεις το μαντρόσκυλο στα παιδιά μου; Ε, αυτό πια ξεπερνάει τα όρια, φώναξε ακόμα πιο θυμωμένος. Τόλμησες να μου το πεις εμένα αυτό; Να μη με λένε Σπυρονιόνιο του Θεόδωρου και της Γραμματικής αν δε σου το κλείσω το μαγαζί.

Γύρισε προς τα παιδιά και φώναξε:

—Σας βάζω όλους μάρτυρες!

—Εμείς ερχόμασταν στο σχολείο, πετάγεται ένας πιτσιρίκος που έτρεχε κοντά του λαχανιασμένος.

—Ποιος μίλησε; ρώτησε ο δάσκαλος.

Τα παιδιά θγάζουν πάλι την ίδια φωνή όλοι μαζί, σαν χορωδία:

—Ο Κόντρα-Κουτός!...

—Θα μηδενιστείτε όλοι! φώναξε ο κύριος Σπυρονιόνιος.

Όταν φτάνουν μπροστά στη διτρίνα, όλοι στέκονται. Ο δάσκαλος γυρίζει και ρίχνει μια απειλητική ματιά στα φοβισμένα πρόσωπα, σαν να λέει: «Κοιτάχτε τώρα τι θα γίνει». Ύστερα πάει ίσα γραμμή στη διτρίνα, στέκεται μπροστά και δλέπει. Τα παιδιά τον ακολουθούν και κολούν τη μύτη τους απάνω.

Έγινε κάμποση ώρα σιωπή.

Οι μολυβένιες στρατιές είν' εδώ, στην ίδια θέση, σαν να περιμένουν από στιγμή σε στιγμή το σύνθημα της επίθεσης. Και η δομβαρδισμένη πολιτεία, θλιβερό δείγμα καταστροφής.

Ο δάσκαλος λοιπόν ξεχάστηκε. Κάτι μουρμούριζε μοναχός του. Πρώτα έδλεπε τα ερείπια. Σήκωσε το κεφάλι στον ουρανό της διτρίνας να κάνει κάποιον υπολογισμό. Μισοκλείνει το μάτι του, σκέφτεται. Κατόπι σκύβει κοντά στην πράσινη στρατιά που βαδίζει για το ποτάμι. Ακούστηκε να λέει:

—Μεγάλη ανοησία να βαδίζει το πυροβολικό κοντά στ' άρματα μάχης. Τι σόι διάταξη μάχης είν' αυτή;

—Το τανκς πάει μπροστά, λέει ο Γεράσιμος, ο λεγόμενος Φούφης.

—Ασφαλώς πάει μπροστά, απαντάει αφηρημένα ο δάσκαλος. Τα βαρέα τανκς έχουν έναν προορισμό βασικό στην επίθεση επί αγνώστου εδάφους. Τα τανκς πλαισιώνονται από το πεζικό. Το δε πυροβολικό προετοιμάζει την επίθεση εκ των μετόπισθεν ώστε να εξασθενήσει τα οχυρά του εχθρού. Εδώ τι γίνεται όμως αν υποθέσουμε ότι αποκρούεται η επίθεση; Ε; Τότε αποκόπτονται τα

δαρέα τανκς, καθώς είναι και δυσκίνητα, αντεπιτίθεται το πεζικό, και τα πυροδόλα φυσικά θα πέσουν στα χέρια του εχθρού. Ανοησία. Καθαρή ανοησία.

—Θα ορμήσουνε και τ' αεροπλάνα, είπε ο Κόντρα-Κουτός.

—Η επέμβαση της αεροπορίας δε σημαίνει τίποτα, αγαπητέ μου, παρατήρησε ο δάσκαλος. Η μάχη θα διεξαχθεί εκ του σύνεγγυς,* συνεπώς να τη βράσω την αεροπορία σου.

—Να τη βράσω, συμπλήρωσαν δυο τρεις φωνές.

—Σ' αυτή την περίπτωση, λέει ο δάσκαλος, παρομοιάζω τ' αεροπλάνα με έντομα και τ' αντιαεροπορικά πυροδόλα μ' εντομοκτόνα. Διότι ορισμένα έντομα προξενούν εις τους αγρούς τόσες ζημιές, όσες και ωφέλειες. Διερωτάται λοιπόν κανείς αν πρέπει να χρησιμοποιηθούν εντομοκτόνα, δηλαδή αντιαεροπορικά. Χα, χα! πολύ αστείο φαίνεται...

—Χα, χα! γέλασαν και τα παιδιά.

Έγινε πάλι σιωπή. Ο κύριος Σπυρονιόνιος, κρατώντας με το χέρι τα γυαλάκια πάνω στα καπούλια της μύτης του, έσκυβε στη διτρίνα και παρατηρούσε δω κι εκεί. Πότε τη μορφή του εδάφους, πότε τα ρηγά του ποταμού που θα γίνει η διάβαση και πότε το πρόσωπο κανενός φαντάρου. Δε φάνηκε ικανοποιημένος από την επιθεώρηση. Γύρισε την πλάτη του και δήλωσε:

—Ανοησίες. Πού είναι αυτός ο κύριος;

Τότε δρέθηκε φάτσα με τον φαρμακοποιό, που όλη αυτή την ώρα έστεκε πίσω του και τον άκουγε θυμωμένος.

— Ακριδώς όπως το είπατε. Ανοησίες, είπε αμέσως ο κύριος Γουργουόρης. Όχι όμως ανοησίες στη διάταξη της μάχης των Πράσινων και των Κόκκινων, αλλά ανοησίες απ' άκρου εις άκρον.

Το ύφος του έδειχνε πως ήταν έτοιμος να μπει σε πόλεμο. Μόνο τα μάτια του βέβαια είχαν πάντα εκείνη την αστεία έκφραση της μεγάλης απορίας. Κοιτάχτηκαν έτσι μισό λεπτό.

— Τι εννοείτε ακριδώς; ρώτησε ο δάσκαλος.

— Απλούστατα σ' έναν καινούριο πόλεμο δε θα υπάρχουν νικητές και νικημένοι.

— Γιατί;

— Πώς;

— Γιατί λέω;

— Γιατί θα 'ναι γενική η πυρηνική καταστροφή.

Ο Γεράσιμος, ο Φούφης, τράδηξε τον Αρχηγό απ' το μανίκι και τότε ρώτησε τι θα πει «ειρηνική καταστροφή». Δεν πήρε απάντηση.

— Η άποψη αυτή, άρχισε ο κύριος Σπυρονιόνιος, είναι γνωστή.

— Εγώ τη σέβομαι φυσικά, μα δεν την παραδέχομαι απολύτως διότι κατ' αρχήν...

— Έχετε υπόψη σας...

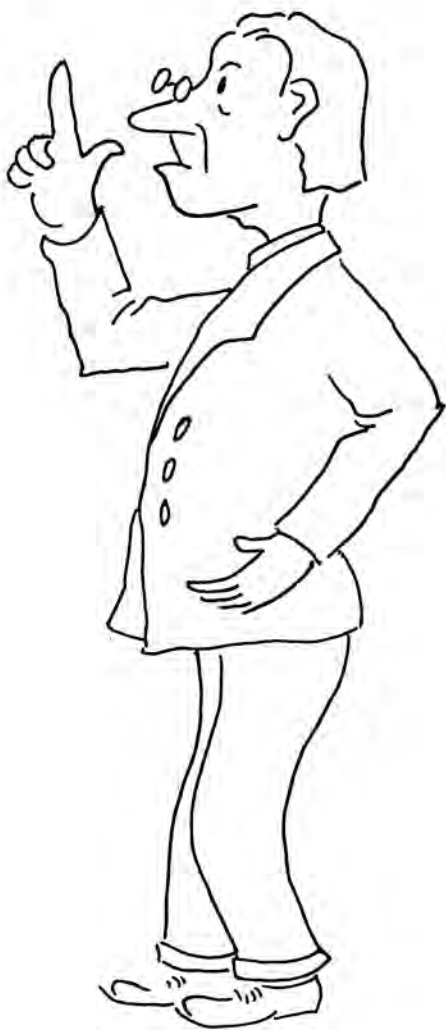
— ... Κατ' αρχήν, λέω, θα παίξει μεγάλο ρόλο...

— Θα 'χετε διαβάσει βέβαια, υποθέτω...

— Μα αφήστε με να τελειώσω λοιπόν!

— Πώς;

— Μάλιστα. Ότι όπλα, λέω, και να χρησιμοποιηθούν

*... Παρομοιάζω τ' αεροπλάνα με έντομα και τ' αντιαεροπορικά
πυροβόλα μ' εντομοκτόνα, είπε ο δάσκαλος.*

στον Γ' Παγκόσμιο Πόλεμο, η στρατηγική είναι στρατηγική. Θέλετε ατομικά όπλα; Θέλετε σφεντόνες; Η στρατηγική είναι στρατηγική.

— Ξεχνάτε όμως ότι μια πυρηνική μπόμπα μπορεί να μας κάνει όλους σκόνη;

— Δε θέλει ρώτημα.

— Ε λοιπόν, όλοι σήμερα έχουμε αποκτήσει πυρηνική μπόμπα. Κι απ' τη στιγμή αυτή ο πόλεμος είναι αυτοκτονία.

Ο Φούφης τράβηξε τον Αρχηγό απ' το μανίκι και τότε ρώτησε τι θα πει «ειρηνική βόμβα». Αυτή τη στιγμή όμως παρουσιάστηκε ο μπάριμπα-Γάντζος.

— Δε μας τα λες καλά, κύριε Γουργούρη. Έχει δίκιο ο δάσκαλος, είπε.

Ο φαρμακοποιός γύρισε απότομα. Τα γυαλιά του χοροπήδησαν με οργή.

— Πώς; Σου έχω πει εκατό φορές...

Ο έμπορος άρχισε να μιλάει στον δάσκαλο χωρίς να του δώσει προσοχή. Αμέσως όμως τον διέκοψε ο φαρμακοποιός κι άρχισε να μιλάει αυτός, κι ύστερα πάλι τον διέκοψε ο έμπορος, κι ύστερα πάλι ο φαρμακοποιός, κι άναψε ο καβγάς. Τα παιδιά παρακολουθούσαν με μεγάλο ενδιαφέρον. Στην πιο κρίσιμη φάση όμως ο δάσκαλος τους χώρισε λέγοντας:

— Φαντάζομαι πως οι διαπραγματεύσεις θ' αποτρέψουν τον πόλεμο.

Τα ξύλινα σπαθιά

Παντελής Καλιότσος

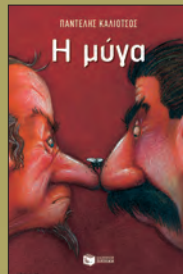
Δε νομίζω πως έχει μεγάλη διαφορά αν εδώ πέρα τα σπαθιά είναι ξύλινα και τα πιστόλια νεροπίστολα. Η μανία του πολέμου αρχίζει με τα τυροβόλα και καταλήγει στα πυροβόλα! Εδώ τα παιδιά, αφού μπλέκονται σε έναν δικό τους «μικρής κλίμακας» πόλεμο, δίνουν ένα μάθημα στους μεγάλους για τον αποπλισμό: γίνονται πρεσβευτές της ειρήνης κάνονταςμποϊκοτάζ στα πολεμικά παιχνίδια!

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Σταύρος Κιουτσιούκης

9+

Συλλογή περιστέρια

Διαβάστε επίσης:

Φιλία, ειρήνη,
πόλεμος

ISBN 978-618-07-0922-3

9 786180 709223 >
Βοηθ. κωδ. μπχ/σπς 14922